

PREPORUKE ZA UČENJE I OBRAZOVANJE ODRASLIH¹

UNESCO i UIL 2016.

Predgovor

Preporuke za učenje i obrazovanje odraslih su usvojene tokom 38. zasjedanja UNESCO-ove Generalne konferencije u novembru 2015. godine. Preporuke podržavaju Akcioni okvir Obrazovanje 2030., odražavaju globalne trendove i vodilja su za transformaciju i omogućavanje ravnopravnih mogućnosti za učenje mladih i odraslih.

Aktualizacija Preporuka za razvoj obrazovanja odraslih iz 1976. godine predložena je tokom UNESCO-ove Međunarodne konferencije o obrazovanju odraslih (CONFINTEA) 1997. i 2009. godine. Preporuke za učenje i obrazovanje odraslih 2015. nadilaze Preporuke iz 1976. te predstavljaju najaktualniji i najopsežniji instrument za nositelje odluka u oblasti učenja i obrazovanja odraslih, istraživače, praktičare iz vladinih struktura i organizacija civilnog društva i drugih interesnih grupa širom svijeta. Uzimajući u obzir brze promjene svijeta u kojem živimo, Preporuke postavljaju principe za promociju i razvoj učenja i obrazovanja odraslih u državama članicama UNESCO-a.

U Preporukama 2015. se sveobuhvatno i sistematično pristupa učenju i obrazovanju odraslih i definiraju tri ključne oblasti učenja i vještina: pismenost i bazične vještine; daljnje obrazovanje i stručna obuka; vještine u oblastima liberalizma, popularizma, građanstva i učenja zajednice. Također se opisuje pet transverzalnih oblasti djelovanja: politika; upravljanje; finansiranje; participacija; inkluzija i jednakost; kvalitet. Ova područja su već predstavljena međunarodnoj zajednici u Belémskom okviru za akciju, usvojenom tokom CONFINTEA-e 2009. godine, u kojem

---

¹ Naslov izvornika: „Recommendation on Adult Learning and Education 2015”
<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002451/245179e.pdf>

su definirane smjernice za unapređenje učenja i obrazovanja odraslih u zemljama članicama. Ovaj integrativan i dosljedan pristup će pomoći zemljama članicama da osiguraju inkluzivno i ravnopravno kvalitetno obrazovanje te promoviraju mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve (Cilj 4. održivog razvoja). Sljedeći korak zemalja članica bi trebala biti implementacija Preporuka i dalje jačanje međunarodne saradnje na području učenja i obrazovanja odraslih. Proces CONFINTEA, koji uključuje redovno izvještavanje u obliku Globalnog izvještaja o učenju i obrazovanju odraslih (GRALE), će pomoći u praćenju aktivnosti zemalja članica pri implementaciji Preporuka.

UNESCO-ov Institut za cjeloživotno učenje (UIL) je, uz konsultacije s brojnim interesnim stranama iz zemalja članica, imao ključnu ulogu u izradi nacrtu Preporuka. Taj proces je tekao uporedo s revizijom UNESCO-ovih Preporuka za tehničko i stručno obrazovanje i obuku (TVET) kako bi se ova dva normativna instrumenta međusobno dopunjavala.

U skladu sa svojim mandatom, UIL će nastaviti promociju cjeloživotnog učenja za sve, fokusirajući se na politike i strategije cjeloživotnog učenja, pismenost i bazične vještine, te učenje i obrazovanje odraslih.

Preporuke za učenje i obrazovanje odraslih 2015. bi mogle odigrati važnu ulogu u ispunjenju ovog mandata i unapređenju uvjeta učenja za mlade i odrasle u državama članicama UNESCO-a.

Qian Tang

zamjenik generalnog direktora za obrazovanje

Preporuke za učenje i obrazovanje odraslih

Preambula

UNESCO-ova Generalna konferencija, Pariz, 03.-08. novembar 2015., na 38. zasjedanju:

Pozivamo se na principe postavljene u članu 26. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima (1948.), član 13. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966.), član 10. Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (1979.), članove 28. i 29. Konvencije o pravima djeteta (1989.), član 24. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom (2006.) i principe koje obuhvata Konvencija protiv diskriminacije u obrazovanju (1960.),

Reafirmiramo da u okviru cjeloživotnog učenja pismenost čini njegov neizostavan osnov, a učenje i obrazovanje odraslih njegov integrativni dio. Pismenost i učenje i obrazovanje odraslih doprinose realizaciji prava na obrazovanje koje omogućuje odraslima da ostvaruju druga, ekonomska, politička, socijalna i kulturna prava, te trebaju ispunjavati ključne kriterije raspoloživosti, dostupnosti, prihvatljivosti i prilagodljivosti u skladu s Općim komentarom br. 13 Komiteta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, odnosno Ekonomskog i socijalnog vijeća Ujedinjenih naroda (21. zasjedanje), pozivajući se na član 13. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima,

Prepoznajemo da živimo u svijetu brzih promjena u kojem se vlade i građani istovremeno suočavaju s izazovima koji nas tjeraju da preispitamo uvjete za ostvarenje prava na obrazovanje za sve odrasle,

Ponovo ističemo značajnu ulogu učenja i obrazovanja odraslih za Agendu održivog razvoja 2030., usvojenu na Samitu održivog razvoja Ujedinjenih naroda (New York, septembar 2015.), podsjećajući na obavezivanje međunarodne zajednice na promociju društvenog razvoja, održiv i inkluzivan ekonomski rast, zaštitu okoline i iskorjenjivanje siromaštva i gladi,

U svjetlu Inčonske deklaracije „Obrazovanje 2030.: Ka inkluzivnom i ravnopravnom kvalitetnom obrazovanju i cjeloživotnom učenju za sve” i Akcionog okvira Obrazovanje 2030.,

Prepoznajemo postignuća u razvoju učenja i obrazovanja odraslih od 1976. godine – razmatrana 1985., 1997. i 2009., tokom međunarodnih konferencija o obrazovanju odraslih (CONFINTEA IV, V i VI), te Konferencije „Obrazovanje za sve” (EFA, Jomtien 1990. i Svjetski obrazovni forum, Dakar 2000.) – ali i potrebu za daljim jačanjem učenja i obrazovanja odraslih, kao što je i zabilježeno u Globalnom izvještaju o učenju i obrazovanju odraslih (GRALE) 2009. i 2013. godine,

Pozivamo se na Međunarodnu standardnu klasifikaciju obrazovanja iz 2011. godine,

Ističemo važnost unapređivanja tehničkog i stručnog obrazovanja i obuke kako je navedeno u UNESCO-ovim Preporukama za tehničko i stručno obrazovanje i obuku (2015.), koje sadrže specifične odredbe za kontinuiranu obuku i profesionalni razvoj,

Odlučujemo, na osnovu 37 C/Rezolucije 16, da Preporuke o razvoju obrazovanja odraslih iz 1976. trebaju biti revidirane kako bi odražavale savremene obrazovne, kulturne, političke, socijalne i ekonomske izazove, u skladu s Hamburškom deklaracijom i Belémskim okvirom za akciju, te pružile novu snagu obrazovanju odraslih,

Uzimajući u obzir da ove Preporuke postavljaju opće principe, ciljeve i smjernice koje svaka država članica treba primijeniti u skladu s njihovim socio-ekonomskim kontekstom, strukturama upravljanja i dostupnim resursima, s ciljem unapređenja stanja u oblasti učenja i obrazovanja odraslih na nacionalnom, regionalnom i internacionalnom nivou, te

Razmotrivši dokument 38 C/31 i pripadajući nacrt Preporuka za učenje i obrazovanje odraslih, UNESCO-ova Generalna konferencija:

1. Usvaja aktualne Preporuke za učenje i obrazovanje odraslih koje zamjenjuju Preporuke iz 1976., na dan 13. novembra 2015;
2. Preporučuje državama članicama da primijene sljedeće odredbe poduzimajući adekvatne korake, uključujući zakonodavne i druge korake, ako je potrebno, u skladu s konstitucionalnom praksom i

strukturama upravljanja svake države, kako bi principi Preporuka stupili na snagu na njihovim teritorijama;

3. Također preporučuje da države članice predstave Preporuke vlastima i upravljačkim tijelima nadležnim za učenje i obrazovanje odraslih, kao i drugim akterima u oblasti učenja i obrazovanja odraslih;
4. Nadalje preporučuje državama članicama da redovito izvještavaju o aktivnostima provedenim u okviru implementacije Preporuka, i to u vrijeme i na način koji se u Preporukama propisuje.

I. DEFINICIJA I PODRUČJA

1. Učenje i obrazovanje odraslih su centralna komponenta cjeloživotnog učenja. Obuhvata sve oblike obrazovanja i učenja s ciljem participacije odraslih u društvu i svijetu rada. Označava cjelokupan proces formalnog, neformalnog i informalnog učenja, pri čemu odrasle osobe (prema definiciji „odrasle osobe” koja se koristi u datom okruženju) razvijaju i obogaćuju sposobnosti za život i rad, što je u njihovom vlastitom interesu ali i u interesu njihovih zajednica, organizacija i društava. Učenje i obrazovanje odraslih uključuje kontinuirane aktivnosti i procese sticanja, priznavanja, razmjene i prilagođavanja sposobnosti. S obzirom na to da se granice „mladosti” i „odraslosti” u većini kultura pomjeraju, u ovom tekstu pojam „odrasli” označava sve one koji učestvuju u učenju i obrazovanju odraslih, čak i ako nisu dostigli zrelost u pravnom smislu.
2. Učenje i obrazovanje odraslih je iznimno važan element za društvo koje uči, za stvaranje zajednica, gradova i regija koje uče, jer doprinose razvoju kulture učenja tokom cijelog života i revitaliziraju učenje u porodici, zajednici i drugim mjestima za učenje, kao i na radnom mjestu.
3. Učenje i obrazovanje odraslih obuhvaća širok spektar aktivnosti. One uključuju mnoge mogućnosti učenja za opismenjavanje i sticanje bazičnih vještina; za kontinuiranu obuku, profesionalni razvoj i aktivno građanstvo, sve to putem oblika poznatih kao

učenje u zajednici, popularno ili liberalno obrazovanje. Učenje i obrazovanje odraslih nudi raznovrsne pravce i fleksibilne prilike za učenje, uključujući programe druge šanse za nadoknađivanje propuštenog u inicijalnom obrazovanju te za osobe koje nikada nisu pohađale školu ili su prekinule školovanje.

4. Pismenost je ključna komponenta učenja i obrazovanja odraslih. Podrazumijeva kontinuum učenja i nivoa napredovanja koji građanima omogućavaju sudjelovanje u cjeloživotnom učenju, na radnom mjestu, u zajednici i širem društvenom okruženju. Uključuje sposobnost čitanja i pisanja, identifikacije, razumijevanja, interpretiranja, kreiranja, komuniciranja i računanja, koristeći štampane i pisane materijale, te sposobnost rješavanja problema u okruženju „opterećenom” tehnologijama i informacijama. Pismenost je ključno sredstvo unapređivanja ljudskog znanja, vještina i kompetencija za suočavanje sa sve većim izazovima i kompleksnosti života, kulture, ekonomije i društva.
5. Kontinuirana obuka i profesionalni razvoj su temeljni element kontinuumu učenja koji opskrbljuje odrasle znanjem, vještinama i kompetencijama za adekvatan odgovor na brze promjene u društvu i radnom okruženju. UNESCO-ove Preporuke za tehničko i stručno obrazovanje i obuku (2015.) sadrže relevantne odredbe za ovu oblast.
6. Učenje i obrazovanje odraslih također uključuje prilike obrazovanja i učenja za aktivno građanstvo, poznato kao obrazovanje zajednice, popularno ili liberalno obrazovanje. Ovi pravci osnažuju ljude za aktivan angažman u pogledu socijalnih tema kao što su siromaštvo, ravnopravnost spolova, međugeneracijska solidarnost, socijalna mobilnost, pravda, jednakost, ekskluzija, nasilje, nezaposlenost, zaštita okoline i klimatske promjene. Također, pomaže ljudima da vode pristojan život, u smislu zdravlja i blagostanja, kulture, duhovnosti, te na druge načine koji doprinose ličnom razvoju i očuvanju dostojanstva.
7. Informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) imaju velik potencijal za olakšavanje pristupa odraslim mnoštvu prilika za učenje, kao i za promociju jednakosti i inkluzije. One nude brojne inovativne mogućnosti za realizaciju cjeloživotnog učenja,

oslobađanje od tradicionalnih formalnih struktura obrazovanja i individualizirano učenje. Mobilni uređaji, elektroničko umrežavanje, društveni mediji i online kursevi omogućavaju odraslima učenje u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu. Prednost informacijskih i komunikacijskih tehnologija je i ta da olakšavaju pristup obrazovnoj ponudi i omogućavaju potpuniju integraciju u društvo osobama s invaliditetom i drugim marginaliziranim i ranjivim grupama.

II. SVRHA I CILJEVI

1. Svrha učenja i obrazovanja odraslih je opskrbiti ljude vještinama neophodnim za ostvarenje njihovih prava i preuzimanje kontrole nad vlastitim životima. Učenje i obrazovanje odraslih promovira lični i profesionalni razvoj putem aktivnijeg angažmana u društvu, zajednici i okolini. Ono potiče održiv i inkluzivan ekonomski rast i pristojnu perspektivu za rad i zapošljavanje. Zbog toga, učenje i obrazovanje odraslih predstavlja ključno oruđe za suzbijanje siromaštva, unapređivanje zdravlja i blagostanja i doprinos održivom društvu koje uči.
2. Ciljevi učenja i obrazovanja odraslih su:
  - a. razvoj kapaciteta pojedinca da kritički razmišlja i da djeluje nezavisno i odgovorno;
  - b. jačanje kapaciteta za prilagođavanje promjenama ali i oblikovanje promjena u oblasti ekonomije i svijeta rada;
  - c. doprinos stvaranju društva koje uči, gdje svi pojedinci imaju priliku za učenje i ravnopravno učešće u procesima održivoga razvoja, kao i jačanje solidarnosti među ljudima i zajednicama;
  - d. promoviranje mirnog suživota i ljudskih prava;
  - e. poticanje stamenosti u mladima i odraslima;
  - f. podizanje svijesti o značaju zaštite okoline.

III. PODRUČJA DJELOVANJA

1. Ove Preporuke se naročito odnose na sljedeća područja iz Belémškog okvira za akciju, usvojenog na Šestoj međunarodnoj konferenciji o obrazovanju odraslih (CONFINTEA VI): politika, upravljanje, finansiranje, participacija, inkluzija i jednakost, kvalitet.

Politika

2. U skladu sa specifičnim uvjetima, strukturama upravljanja i konstitucionalnim odredbama, države članice trebaju razviti sveobuhvatne, inkluzivne i integrativne politike za različite oblike učenja i obrazovanja odraslih.
  - a) Države članice trebaju razviti sveobuhvatne politike koje tretiraju učenje u različitim oblastima, uključujući ekonomiju, politiku, društvo, kulturu, tehnologije i okolinu.
  - b) Države članice trebaju razviti inkluzivne politike usmjerene na potrebe svih odraslih u pogledu učenja tako što će obezbijediti jednake mogućnosti pristupa obrazovnoj ponudi, kao i diferencirane strategije, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu.
  - c) Države članice trebaju razviti integrativne politike koristeći interdisciplinarni i međusektoralni pristup i ekspertizu, obuhvaćajući politiku obrazovanja i obuke te vezane oblasti kao što su ekonomski razvoj, razvoj ljudskih resursa, rad, zdravlje, okoliš, pravda, poljoprivreda i kultura.
3. U svrhu razvoja politika učenja i obrazovanja odraslih, države članice bi trebale razmotriti:
  - a) jačanje ili kreiranje međuministarskih foruma u svrhu artikuliranja uloge učenja i obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja i njihovog doprinosa razvoju društva;
  - b) uključivanje svih relevantnih interesnih strana kao partnera u razvoju politika, uključujući parlamentarce, organe vlasti, akademsku zajednicu, organizacije civilnog društva i privatni sektor;

- c) uspostavljanje odgovarajućih struktura i mehanizama za razvoj učenja i obrazovanja odraslih, osiguravajući pri tome da su razvijene politike dovoljno fleksibilne kako bi se mogle prilagođavati budućim potrebama, problemima i izazovima.
4. Kako bi se osiguralo povoljno političko okruženje, države članice trebaju razmotriti:
- a) podizanje svijesti o učenju i obrazovanju odraslih kao ključnoj komponenti prava na obrazovanje i jednoj od okosnica obrazovnog sistema, i to kroz zakonodavstvo, institucije i kontinuirano političko zalaganje;
  - b) poduzimanje mjera za pružanje informacija, motiviranje učenika i njihovo usmjeravanje prema relevantnim obrazovnim sadržajima;
  - c) demonstraciju (prikupljanjem, analizom i diseminacijom primjera efikasnih politika i praksi) šireg značaja pismenosti, učenja i obrazovanja odraslih za društvo, kao što su socijalna kohezija, zdravlje i blagostanje, razvoj zajednice, zapošljavanje i zaštita okoline, a koji predstavljaju aspekte inkluzivnog, ravnopravnog održivog razvoja.

Upravljanje

5. U skladu sa specifičnim uvjetima, strukturama upravljanja i konstitucionalnim odredbama, države članice trebaju razmotriti unapređivanje upravljanja oblašću učenja i obrazovanja odraslih, uključujući, između ostalog, jačanje ili uspostavljanje saradnje i participatornih procesa kao što su partnerstva više interesnih strana na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i internacionalnom nivou.
6. Države članice trebaju uspostaviti mehanizme i upravljati institucijama i procesima (na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou), koji su efikasni, transparentni, odgovorni i demokratični, te poticati partnerstva više interesnih strana. Države članice bi trebale razmotriti:
- a) određivanje adekvatnih zastupnika interesnih strana i

- participaciju relevantnih interesnih strana u procesima razvoja politika i programa, s ciljem osiguravanja demokratskog upravljanja i responzivnost na potrebe svih učenika, naročito onih najranjivijih;
- b) razvijanje partnerstava više interesnih strana, doprinoseći stvaranju povoljnih okolnosti za adekvatno upravljanje, uz angažman svih relevantnih aktera u učenju i obrazovanju odraslih iz javnih organa vlasti, organizacija civilnog društva i privatnog sektora (ministarstva, lokalna uprava, parlament, udruženja učenika, mediji, volonterske grupe, istraživački instituti i akademska zajednica, privatne fondacije, trgovinske i industrijske komore, sindikati, međunarodne i regionalne organizacije), uključujući one koji organiziraju procese podučavanja i učenja i validiraju vještine na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i internacionalnom nivou;
  - c) diseminaciju rezultata i postignuća od šireg značaja kako bi se oni mogli koristiti kao orijentaciona vrijednost.
7. Države članice trebaju razmotriti uspostavljanje fleksibilnih, responzivnih i decentraliziranih mehanizama i procesa na nacionalnom i lokalnom nivou. Ruralna i urbana područja bi trebala imati inkluzivne i održive strategije, koje svakom pojedincu omogućavaju učenje i punu participaciju u razvojnim procesima.
8. Države članice trebaju razmotriti razvoj velikih i manjih gradova i sela koji uče, putem:
- a) mobilizacije resursa za promociju inkluzivnog učenja;
  - b) revitalizacije učenja u porodicama i zajednicama;
  - c) olakšavanja učenja za radno mjesto i na radnom mjestu;
  - d) proširivanja upotrebe modernih tehnologija za učenje;
  - e) unapređivanja kvaliteta i uspjeha u učenju;
  - f) poticanja kulture učenja tokom cijelog života.

Finansiranje

9. Države članice trebaju obezbijediti i raspodijeliti dovoljno finansijskih sredstava za veću i uspješniju participaciju u učenju i obrazovanju odraslih, i to putem odgovarajućih mehanizama, uključujući međuministarsku koordinaciju, partnerstva i dijeljenje troškova.
10. Vlade imaju fundamentalnu ulogu u budžetiranju i raspodjeli sredstava u skladu s njihovim socijalnim prioritetima (obrazovanje, zdravlje, sigurnost prehrambenih proizvoda, između ostalih) i poštujući principe podijeljene odgovornosti između vlada, privatnog sektora i pojedinaca. Države članice trebaju obezbijediti i raspodijeliti dovoljno sredstava za obrazovanje odraslih, u skladu s nacionalnim potrebama. Potrebno je poduzeti neophodne mjere kako bi se raspoloživi resursi koristili na održiv, učinkovit, efikasan, demokratski i odgovoran način.
11. Treba uložiti napore u definiranje strategije za mobilizaciju resursa iz svih relevantnih državnih sektora i drugih interesnih strana. Pismenost odnosno opismenjavanje, kao temelj cjeloživotnog učenja i ključni uvjet za ostvarenje prava na obrazovanje, mora biti dostupno i besplatno. Nedostatak sredstava ne bi trebao biti prepreka pojedincima da participiraju u programima učenja i obrazovanja odraslih. Države članice trebaju razmotriti:
  - a) prioritetnost ulaganja u pismenost i bazične vještine i kontinuirano učenje i obrazovanje odraslih;
  - b) poticanje koordinacije između različitih ministarstava odnosno političkih oblasti (npr. ekonomski razvoj, ljudski resursi, rad, zdravlje, poljoprivreda, zaštita okoliša), što je ključno za optimizaciju korištenja resursa (isplativost i dijeljenje troškova) i maksimiranje ishoda učenja;
  - c) osigurati transparentnost raspodjele i korištenja sredstava kako bi utrošak reflektirao prioritete određene u skladu s rezultatima istraživanja trenutne situacije u obrazovanju odraslih.

12. Države članice mogu razmotriti i mogućnosti sufinansiranja i određenih olakšica za participaciju u obrazovnim programima. Naprimjer: individualni račun, subvencije (vaučeri, džeparac), podrška radnicima/uposlenicima koji odsustvuju s posla radi usavršavanja.

Participacija, inkluzija i jednakost

13. Države članice bi, u skladu sa svojim specifičnim uvjetima, strukturama upravljanja i konstitucionalnim odredbama, trebale razmotriti promociju participacije, inkluzije i jednakosti tako da nijedan pojedinac ne može biti isključen iz procesa učenja i obrazovanja odraslih, te da svaka žena i svaki muškarac imaju jednake mogućnosti za kvalitetno učenje, bez obzira na njihovu socijalnu, kulturnu, jezičku, ekonomsku, obrazovnu i drugu pozadinu.
14. U svrhu povećanja dostupnosti i participacije, države članice bi, u skladu sa svojim specifičnim uvjetima, strukturama upravljanja i konstitucionalnim odredbama, trebale razmotriti uspostavljanje učinkovitih obrazovnih intervencija, naročito u pogledu dostupnosti, nezavisnosti, jednakosti i inkluzije. Posebnu pažnju treba posvetiti specifičnim ciljnim grupama u pogledu priznavanja njihovog doprinosa društvenom razvoju, poštujući pri tome kulturne i druge oblike različitosti, uključujući multijezičnost, te osigurati da se dodatne kvalifikacije ne samo validiraju nego i cijene u odnosu na primanja i status. Ovo implicira:
  - a) uspostavljanje adekvatnih strategija za unapređenje dostupnosti ponude i poticaja a time i participacije odraslih u aktivnostima učenja;
  - b) netoleriranje diskriminacije po bilo kojoj osnovi, uključujući starosnu dob, spol, etničku pripadnost, migrantski status, jezik, religiju, invaliditet/posebne potrebe, bolest, mjesto življenja, spolni identitet ili seksualnu orijentaciju, ekonomski status, izbjeglički status, zatvorsku kaznu, zanimanje ili profesiju;
  - c) posvećivanje posebne pažnje i poduzimanje mjera za unapređivanje dostupnosti kvalitetne obrazovne ponude

marginaliziranim ili ranjivim grupama kao što su nepismeni pojedinci ili oni s niskim stupnjem pismenosti, numeričke pismenosti i niskim stupnjem obrazovanja, ranjivim grupama mladih, doseljenicima na privremenom radu, nezaposlenima, pripadnicima etničkih manjina, urođeničkim skupinama, pojedincima s invaliditetom, zatvorenicima, starijim osobama, osobama ugroženim konfliktima ili prirodnim katastrofama, izbjeglicama, osobama bez državljanstva ili raseljenim osobama;

- d) usmjeravanje na potrebe i težnje učenika pristupima učenju odraslih, koji poštuju i odražavaju različitost učenika u pogledu jezika i nasljedstva, uključujući kulturu i vrijednosti urođenika, te kojima se grade mostovi između različitih grupa i jačaju integrativni kapaciteti u zajednicama;
  - e) posvećivanje posebne pažnje programima ili inicijativama koje promoviraju jednakost spolova;
  - f) stvaranje ili jačanje adekvatnih institucionalnih struktura, npr. komunalnih/ lokalnih centara za učenje, koji će nuditi programe za učenje i obrazovanje odraslih i biti središte kako individualnog učenja tako i razvoja zajednice;
  - g) razvijanje visokokvalitetnih centara za pružanje informacija i usmjeravanje, koji će olakšavati participaciju, ukazivati na koristi koje proizlaze iz učenja odraslih i osigurati veću usklađenost između zahtjeva pojedinaca i obrazovne ponude.
15. Države članice trebaju garantirati ravnopravne mogućnosti pristupa učenju i obrazovanju odraslih, zagovarati veću i kontinuiranu participaciju poticanjem učenja tokom cijelog života i otklanjanjem prepreka participaciji.

Kvalitet

16. Kako bi se putem periodičnog monitoringa i evaluacije utvrdila učinkovitost implementacije politika i programa učenja i obrazovanja odraslih, države članice bi, u skladu sa svojim specifičnim uvjetima, strukturama upravljanja i konstitucionalnim odredbama, trebale razmotriti:

- a) uspostavljanje mehanizama i/ili struktura koje će primjenjivati odgovarajuće kriterije i standarde kvaliteta, sukladno periodičnoj provjeri;
  - b) poduzimanje odgovarajućih mjera za praćenje rezultata monitoringa i evaluacije;
  - c) blagovremeno, pouzdano i valjano prikupljanje (objedinjavanje) i analiziranje podataka i diseminacija učinkovitih i inovativnih praksi u oblasti monitoringa i evaluacije.
17. Kako bi u svim relevantnim sferama osigurali kvalitet i transformativni potencijal obrazovanja odraslih, treba posvetiti pažnju relevantnosti, jednakosti, efektivnosti i efikasnosti učenja i obrazovanja odraslih. U tu svrhu države članice bi, u skladu sa svojim specifičnim uvjetima, strukturama upravljanja i konstitucionalnim odredbama, trebale razmotriti:
- a) usklađivanje ponude učenja i obrazovanja odraslih s potrebama svih interesnih strana, uključujući potrebe na tržištu rada, putem programa kontekstualiziranih i usmjerenih na učenika, te kulturno i jezički prikladnih programa;
  - b) osiguravanje poštenog pristupa odnosno kontinuirane participacije i učenja bez diskriminacije u učenju i obrazovanju odraslih;
  - c) procjenu efektivnosti i efikasnosti programa putem mjerenja stupnja do kojeg su postignuti željeni ciljevi, uključujući usporedbu s njihovim ishodima;
18. Države članice bi, u skladu sa svojim specifičnim uvjetima, strukturama upravljanja i konstitucionalnim odredbama, trebale promicati fleksibilno i „glatko” kretanje između formalnog i neformalnog obrazovanja i obuke te u tu svrhu izgrađivati kapacitete za evaluaciju politika i programa.
19. Države članice bi trebale stvarati okruženje u kojem je kvalitetno učenje i obrazovanje odraslih moguće zbog mjera kao što su:
- a) razvoj prikladnih sadržaja i modusa nastave koristeći, po mogućnosti, maternji jezik, te usvajanje nastave usmjerene

- na učenika, uz podršku informacijsko-komunikacijskih tehnologija i otvorenih obrazovnih resursa;
- b) stvaranje pristojne infrastrukture, uključujući sigurnost prostora za učenje;
  - c) uspostavljanje alata i mehanizama i izgradnja kapaciteta za monitoring i evaluaciju u oblasti učenja i obrazovanja odraslih, uzimajući u obzir dubinu i širinu participacije, procesa učenja, ishoda i učinaka;
  - d) razvoj prikladnih alata za ispitivanje pismenosti;
  - e) uspostavljanje mehanizama za osiguranje kvaliteta te monitoring i evaluaciju programa kao integrativnih komponenti sistema učenja i obrazovanja odraslih; postavljanje standarda kvaliteta, certificiranje održavanja standarda i informiranje javnosti o provajderima koji zadovoljavaju standarde;
  - f) unapređivanje obuke, kapaciteta, uvjeta zapošljavanja i profesionalizacije edukatora za odrasle;
  - g) osposobljavanje učenika za sticanje znanja, iskustava i kvalifikacija putem fleksibilne participacije i akumuliranja ishoda učenja u različitim fazama. Ishodi učenja u neformalnom i informalnom učenju i obrazovanju odraslih trebaju biti priznati, validirani i akreditirani kao ravnopravni ishodima u formalnom obrazovanju (naprimjer, u skladu s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima) kako bi se omogućilo daljnje obrazovanje i pristup tržištu rada bez sučeljavanja s barijerom diskriminacije.

IV. MEĐUNARODNA SARADNJA

- 20. Kako bi se promicali razvoj i jačanje učenja i obrazovanja odraslih, države članice trebaju razmotriti povećanje saradnje između svih interesnih strana – uključujući organe vlasti, istraživačke institucije, organizacije civilnog društva, sindikate, razvojne agencije, privatni sektor i medije – bilo na bilateralnoj ili multilateralnoj osnovi, te unaprijediti međuagencijsku saradnju Ujedinjenih nacija. Kontinuirana međunarodna saradnja implicira:
  - a) promociju i stimuliranje razvoja unutar zemalja putem

- adekvatnih institucija i struktura, prilagođenih specifičnim okolnostima tih zemalja;
- b) kreiranje povoljne klime za međunarodnu saradnju u pogledu izgradnje kapaciteta u zemljama u razvoju u različitim oblastima učenja i obrazovanja odraslih; ohrabrivanje međusobne pomoći i saradnje između svih zemalja bez obzira na stupanj razvijenosti, kao i maksimalno korištenje prednosti mehanizama regionalne integracije u svrhu olakšavanja i jačanja tog procesa;
  - c) osiguravanje da se međunarodna saradnja ne svodi jedino na transfer struktura, kurikuluma, metoda i tehnika koje su nastale u drugim državama.
21. Države članice, kao dio međunarodne zajednice, trebaju razmotriti dijeljenje svojih iskustava, povećanje i unapređivanje pomoći u ostvarivanju saradnje, uzajamno pomaganje pri izgradnji kapaciteta u obrazovanju odraslih, uzimajući u obzir nacionalne prioritete. To implicira:
- a) poticanje redovne razmjene informacija, dokumenata i materijala vezanih za politike, koncepte, praksu i relevantna istraživanja te razmjenu i saradnju stručnjaka na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou. Upotreba i transfer informacijskih i komunikacijskih tehnologija treba biti maksimirana, a mobilnost i razmjena učenika između država članica olakšana;
  - b) unapređivanje jug-jug, sjever-jug i triangularne saradnje te davanje prioriteta zemljama s najvećim obrazovnim deficitima putem primjene saznanja iz međunarodnih izvještaja i istraživanja;
  - c) prikupljanje i predstavljanje podataka o učenju i obrazovanju odraslih, putem i uz pomoć UNESCO-a, uključujući UNESCO-ov Institut za cjeloživotno učenje (UIL, UNESCO Institute for Lifelong Learning) i putem uspostavljenih mehanizama za izradu relevantnih izvještaja, kao što je Global Report on Adult Learning and Education (GRALE). Ovo implicira dalje jačanje međunarodnih mehanizama prikupljanja podataka zasnovanih na dogovorenim indikatorima i definicijama,

- uzdajući se u kapacitete zemalja za produciranje podataka te diseminaciju podataka na različitim nivoima;
- d) ohrabrivanje vlada i razvojnih agencija da podrže jačanje lokalne, regionalne i globalne saradnje i umrežavanje svih relevantnih interesnih strana. Ispitivanje načina na koji regionalni i globalni mehanizmi za finansiranje opismenjavanja i obrazovanja odraslih mogu biti uspostavljeni i ojačani, te kako postojeći mehanizmi mogu podržati gore pomenute međunarodne, regionalne i nacionalne napore;
  - e) ugrađivanje specifičnih klauzula (tamo gdje je prikladno) vezanih za obrazovanje odraslih u međunarodne sporazume o saradnji u oblastima obrazovanja, nauke i kulture te promocija razvoja i podrške naporima koje Ujedinjene nacije i UNESCO ulažu u učenje i obrazovanje odraslih i ostvarenje Ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija.

Neslužbeni prevod: DVV International - Ured za Bosnu i Hercegovinu.